

Urząd Gminy Bolesław

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY BOLESŁAW NA LATA 2010-2032

Bolesław, listopad 2010 r.

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU
GMINY BOLESŁAW NA LATA 2010-2032

TYTUŁ:	PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY BOLESŁAW NA LATA 2010 - 2032
Zamawiający:	Urząd Gminy Bolesław ul. Główna 58 32 - 329 Bolesław
Realizacja obowiązków umownych ze strony Urzędu Gminy Bolesław	mgr inż. Zuzanna Sadzawicka
Wykonawca:	IGO Sp. z o. o. ul. Barbary 21 a 40 - 053 Katowice
Realizacja obowiązków umownych ze strony IGO Sp. z o. o. w Katowicach	mgr inż. Marta Majka
Zespół autorski	mgr Katarzyna Maruszczyk mgr inż. Anna Rosiak-Tatulińska mgr inż. Marta Majka
Nadzór merytoryczny nad realizacją opracowania	mgr inż. Bożena Kuzio - Wasilewska
Sfinansowane ze środków:	Budżetu gminy

Bolesław, listopad 2010 r.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	5
2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest.....	5
3. Przepisy prawne dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.....	8
3.1. Najważniejsze ustawy i rozporządzenia dotyczące azbestu i usuwania wyrobów zawierających azbest	8
3.2. Obowiązki właścicieli, zarządców i użytkowników obiektów zawierających azbest oraz procedury postępowania.....	10
3.3. Ewidencja odpadów niebezpiecznych.....	12
3.4. Transport odpadów niebezpiecznych	12
3.5. Unieszkodliwianie poprzez składowanie odpadów niebezpiecznych.....	13
4. Ocena stanu aktualnego w zakresie azbestu.....	14
4.1. Ogólna charakterystyka gminy Bolesław.....	15
4.2. Informacje o programach, planach dotyczących usuwania azbestu na szczeblu krajowym, wojewódzkim	17
4.3. Ocena realizacji działań w zakresie odpadów zawierających azbest wynikających z Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Bolesław z 2010 r.	19
4.4. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest	20
4.4.1. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest w obiektach będących własnością osób fizycznych.....	21
4.4.2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest w obiektach innych niż zabudowa mieszkaniowa	22
4.4.3. Ocena stanu technicznego i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	23
4.4.4. Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu	25
4.4.5. Prognoza usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław.....	26
4.5. Dofinansowanie do usuwania wyrobów zawierających azbest.....	26
4.6. Działalność informacyjna.....	27
4.7. Baza azbestowa	27
5. Cele i zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest	28
6. Finansowanie zadań związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest	29
7. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji Programu.....	32
8. Sposób monitoringu programu	34
9. Podsumowanie	34
10. Literatura	36
11. Załączniki	36

SPIS TABEL

TABELA 1. ISTNIEJĄCE SKŁADOWISKA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM (<i>ŹRÓDŁO: PORADNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW WYROBÓW AZBESTOWYCH</i>).....	14
TABELA 2. IŁOŚĆ WYROBÓW AZBESTOWYCH W ZABUDOWIE MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ I W BUDYNKACH GOSPODARCZYCH (<i>ŹRÓDŁO: INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE GMINY BOLESŁAW</i>)	21
TABELA 3. IŁOŚĆ WYROBÓW AZBESTOWYCH NA OBIEKTACH INNYCH NIŻ ZABUDOWA MIESZKANIOWA (<i>ŹRÓDŁO: INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE GMINY BOLESŁAW</i>)	23
TABELA 4. STOPIEŃ PILNOŚCI PODJĘCIA DZIAŁAŃ W STOSUNKU DO WYROBÓW AZBESTOWYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA OBIEKTACH W GMINIE BOLESŁAW (<i>ŹRÓDŁO: INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE GMINY BOLESŁAW</i>)	24
TABELA 5. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY REALIZACJI PROGRAMU NA LATA 2010-2018.....	33
TABELA 6. WSKAŹNIKI MONITORINGU PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU BOLESŁAWIA (<i>ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE</i>).....	34

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1. PROCEDURA 1 BEZPIECZNEGO POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST (<i>ŹRÓDŁO: PORADNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW WYROBÓW AZBESTOWYCH</i>).....	11
RYSUNEK 2. PROCEDURA 2 BEZPIECZNEGO POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST (<i>ŹRÓDŁO: PORADNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW WYROBÓW AZBESTOWYCH</i>).....	11

1. Wprowadzenie

Podstawą wykonania niniejszego opracowania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław na lata 2010-2032” jest umowa zawarta w dniu 1 lipca 2010 r. pomiędzy gminą Bolesław z siedzibą przy ul. Główniej 58 w Bolesławiu a firmą IGO Sp. z o. o. z siedzibą przy ul. Barbary 21A w Katowicach.

Wyroby zawierające azbest po ich usunięciu z miejsca lokalizacji stają się odpadami, które zostały zakwalifikowane do grupy odpadów niebezpiecznych. Gospodarka nimi wymaga prawidłowego prowadzenia oraz szczególnej kontroli. Zasady postępowania z odpadami azbestowymi reguluje szereg przepisów m.in. ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach oraz związane z nimi rozporządzenia wykonawcze. Najważniejszym jednak dokumentem określającym organizację i przebieg wycofania azbestu z gospodarki jest „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” przyjęty Uchwałą Rady Ministrów Nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r. Program ten utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Koordynatorem tego Programu jest Ministerstwo Gospodarki. Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym. Na poziomie lokalnym zadania realizują samorządy m.in. gminne. Cele i kierunki działań dla gminy określa również Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Bolesław na lata 2010 - 2013, w której wyznaczono m.in.: konieczność organizacji kampanii informacyjnych, przeprowadzenia inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest w latach 2010 – 2013. W 2010 roku w gminie Bolesław przeprowadzono inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na terenie posesji mieszkańców gminy. Największe nagromadzenie wyrobów zawierających azbest występuje w starszych obiektach mieszkalnych oraz inwentarskich stanowiących własność mieszkańców. Są to przede wszystkim pokrycia dachowe tj. płyty azbestowo-cementowe faliste i płaskie. Dla kontynuacji oraz rozszerzania działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierający azbest opracowywany jest niniejszy „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław na lata 2010 - 2032”.

2. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest

Azbest to ogólna nazwa minerałów włóknistych z grupy serpentynów i amfiboli. Nazwa ta wywodzi się od greckiego słowa „asbestos” i oznacza „niewygasający” lub „niezniszczalny”. Cechą charakterystyczną włókien azbestowych jest możliwość ich rozszczepiania się na mniejsze fragmenty. Dopiero w XX wieku azbest stał się powszechnie stosowanym surowcem. Prawdziwy przełom w jego stosowaniu nastąpił w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia. Odkryto wówczas złoża chryzotyli i tremolitu we Włoszech. Początkowo używano go do wyrobów niepalnej papy, a następnie znalazł szerokie zastosowanie jako różnego rodzaju izolacje. Szacuje się, że wyprodukowano około 5 tysięcy różnych rodzajów produktów, które zawierają w swoim składzie azbest. Dzięki od dawna znanej i cenionej odporności na wysoką temperaturę, minerały azbestowe zyskały popularność i szerokie zastosowanie w gospodarce światowej. Są to:

- chryzotyl (azbest biały) - najbardziej rozpowszechniony,
- krokidolit (azbest niebieski) - wykorzystywany w mniejszym stopniu,
- amozyt (azbest brązowy) - najrzadziej stosowany,
- antofilit,
- tremolit,
- aktynolit.

Specyficzne właściwości azbestu - niepalność, wytrzymałość mechaniczna i termiczna oraz elastyczność - sprawiły, że azbest znalazł szerokie zastosowanie w różnego rodzaju technologiach przemysłowych. Po nagraniu do 350°C odporność mechaniczna włókien azbestu spada zaledwie o 20% (spowodowane to jest usunięciem części wody). Natomiast po przyjęciu wody z wilgotnego otoczenia wraca do poprzedniego stanu. Dopiero temperatura ponad 700°C powoduje całkowite odparowanie wody i nieodwracalne zniszczenie materiału (włókna tracą elastyczność i zaczynają się kruszyć).

W latach 80-tych ubiegłego stulecia stwierdzono, że oprócz pozytywnych właściwości azbest posiada również negatywne cechy. Gdy zaistnieją warunki stwarzające możliwość uwalniania się włókien azbestowych do otoczenia wówczas wyroby azbestowe stanowią zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Najczęściej dochodzi do tego przy obróbce mechanicznej płyt – cięcie, kruszenie lub przy naruszeniu struktury wyrobu spowodowanej naturalnym starzeniem się materiału i wpływem warunków atmosferycznych. Badania dowiodły rakotwórcze działanie włókien azbestu, które przedostają się do organizmu z wdychanym powietrzem. Są to włókna grubości mniejszej niż 3 µm, długości większej niż 45 µm (proporcja - długość: średnica > 3:1). Wdychanie azbestu może być przyczyną groźnych chorób, w tym azbestozy (pylicy azbestowej), zmian opłucnowych, międzybłonna opłucnej oraz raka płuc. Choroby te mają długi okres inkubacji i mogą ujawnić się nawet po 30 latach od chwili wchłonięcia włókien.

Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest, w zależności od ich rodzaju można podzielić na dwie klasy:

- klasa I - obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³, które definiowane są jako „miękkie” (słabo spoiste) i zawierają powyżej 20% azbestu, a także małą ilość lepiszcza. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do środowiska. Do wyrobów tego typu zaliczane są wyroby tekstylne z azbestu takie jak, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe oraz materiały i wykładziny cierne,
- klasa II - obejmuje wyroby o gęstości objętościowej większej niż 1000 kg/m³, które definiowane są jako „twarde” i zawierają poniżej 20% azbestu. W przypadku uszkodzenia tego typu wyrobu emisja włókien azbestu do środowiska jest znacznie niższa niż w przypadku wyrobów z klasy I. Do tego typu wyrobów zaliczane są płyty azbestowo-cementowe faliste, płyty azbestowo-cementowe „karo” oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe tj. rury wodociągowe i kanalizacyjne, a także przewody kominowe i zsypy.

Klasyfikacja odpadów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest z chwilą ich usunięcia z miejsca lokalizacji stają się odpadami. Zostały one zakwalifikowane do grupy odpadów niebezpiecznych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206). Należą do nich:

- odpady azbestowe z elektrolizy o kodzie 06 07 01*,
- odpady z przetwarzania azbestu o kodzie 06 13 04*,
- odpady zawierające azbest o kodzie 10 11 81*,
- odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych o kodzie 10 13 09*,

- opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi o kodzie 15 01 11*,
- okładziny hamulcowe zawierające azbest o kodzie 16 01 11* tj. wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- zużyte urządzenia zawierające wolny azbest o kodzie 16 02 12*,
- materiały izolacyjne zawierające azbest o kodzie 17 06 01* tj. izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest, szczeliwa azbestowe, taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki, wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych, papier i tektura, otuliny azbestowo-cementowe, płyty ognioochronne,
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest o kodzie 17 06 05* tj. płyty azbestowo-cementowe płaskie, płyty azbestowo-cementowe faliste, rury i złącza azbestowo-cementowe, kształtki azbestowo-cementowe budowlane (przewody wentylacyjne, podokienniki, osłony kanałów spalin).

Odpadami zawierającymi azbest są również:

- sorbenty, materiały filtracyjne (w tym oleje nieujęte w innych grupach), tkaniny do wycierania (np. szmaty, ścierki) i ubrania ochronne zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi (np. PCB) o kodzie 15 02 02* tj. ubrania robocze, maski, filtry zanieczyszczone azbestem,
- inne odpady z budowy, remontów i demontażu (w tym odpady zmieszane) zawierające substancje niebezpieczne o kodzie 17 09 03* tj. papy, kity, masy hydroizolacyjne, płytki PCV zawierające azbest,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki o kodzie 20 01 35* tj. sprzęt gospodarstwa domowego zawierający izolacje azbestowe.

Zastosowanie azbestu

Azbest znalazł szerokie zastosowanie w różnego rodzaju technologiach przemysłowych, budownictwie i energetyce, a także w transporcie. W Polsce największe ilości azbestu zużywano w różnych procesach produkcyjnych w latach 70-tych ubiegłego stulecia – około 100 tys. Mg rocznie, natomiast w latach 80-tych ilość zużywanych wyrobów zmniejszyła się do około 60 tys. Mg, z kolei na początku lat 90-tych do 30 tys. Mg. Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest.

Budownictwo

Najwięcej wyrobów azbestowych wykorzystano w budownictwie i do produkcji materiałów budowlanych tj. 85% z całości wyrobów. Azbest stosowano w wyrobach budowlanych powszechnego użycia: eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13% azbestu do pokryć dachowych, płyty prasowane - płaskie o zbliżonej zawartości azbestu, płyty KARO - dachowe pokrycia lub elewacje, rury azbestowo-cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit) i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22%), kształtki azbestowo-cementowe oraz elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane - PW3/A, PŻ/3W i PŻW 3/A/S).

Z danych zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” wynika, że największe nagromadzenie wyrobów z azbestem występuje na terenie województw mazowieckiego i lubelskiego (około 2 mln Mg). Duże ilości tych wyrobów

znajdują się także na terenie województw łódzkiego, wielkopolskiego i podlaskiego. Najmniej wyrobów z azbestem występuje w województwach opolskim, lubuskim (do 0,5 mln Mg).

Energetyka

W przemyśle energetycznym wyroby zawierające azbest stosowano w:

- kominach o dużej wysokości (dylatacje wypełnione sznurem azbestowym),
- chłodniach kominowych (płyty azbestowo-cementowe w zraszalnikach i w obudowie wewnętrznej chłodni),
- chłodniach wentylatorowych w obudowie wewnętrznej chłodni oraz w rurach odprowadzających parę,
- zraszalnikach itp. (w formie izolacji cieplnej ze sznura azbestowego),
- w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe).

Transport

Azbest stosowano do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielni elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowicą, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych - sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. na statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

Przemysł chemiczny

Z azbestu wykonane są przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru. Ponadto azbest występuje w hutach szkła (np. w wałach ciągnących).

3. Przepisy prawne dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Szczegółowe wymagania, zasady użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest zostały szeroko uregulowane w krajowych przepisach prawnych. Poniżej przytoczono najbardziej istotne ustawy i rozporządzenia dotyczące azbestu i usuwania wyrobów zawierających azbest.

3.1. Najważniejsze ustawy i rozporządzenia dotyczące azbestu i usuwania wyrobów zawierających azbest

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.), która zakazuje wprowadzania na terytorium Polski wyrobów zawierających azbest, azbestu, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Ustawa zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, natomiast pozostał jedynie problem usunięcia zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), która określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z niniejszą ustawą azbest należy do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Substancje te powinny podlegać sukcesywnej eliminacji. Występowanie substancji zawierających azbest powinno zostać udokumentowane, a informacje

o rodzaju, ilości i miejscach występowania powinny być przekazane do marszałka, wójta, burmistrza lub prezydenta miasta zgodnie z rozporządzeniami wykonawczymi do ustawy - Prawo ochrony środowiska.

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251 z późn. zm.), która reguluje gospodarkę odpadami niebezpiecznymi, w tym zawierającymi azbest, które są elementem systemu gospodarki odpadami, a także istotną częścią planów gmin, powiatów i województw oraz planu krajowego.
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.), która określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, a także wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z przewozem oraz organy właściwe do sprawowania kontroli w tym zakresie.
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1876) wraz ze zmianą Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 października 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2008 r. Nr 200 poz. 1235) zgodnie, z którymi wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest dopuszcza się nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649) wraz ze zmianą Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r. Nr 162, poz. 1089), które określa:
 - Obowiązki właściciela, użytkownika wieczystego lub zarządcy nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej, w zakresie sporządzania oceny stanu tych wyrobów.
 - Obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie: uzyskania odpowiedniej decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi albo złożenia organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytwarzanymi odpadami, a także przeszkolenia przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i posiadania niezbędnych zabezpieczeń.
 - Sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest.
 - Warunki przygotowania do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania.
 - Wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824), które określa zakres i program szkolenia pracowników, którzy w związku z wykonywanymi pracami są lub mogą być

narażeni na działanie pyłu azbestu oraz osób kierujących takimi pracownikami i pracodawców.

3.2. Obowiązki właścicieli, zarządców i użytkowników obiektów zawierających azbest oraz procedury postępowania

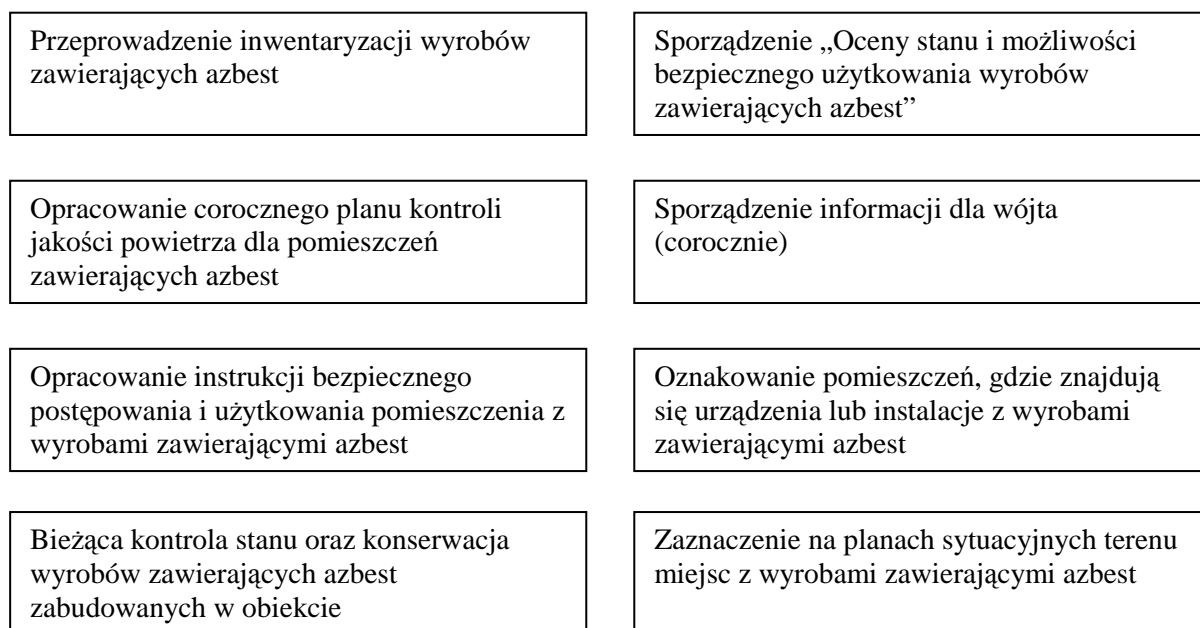
Istotnym zagadnieniem dotyczącym użytkowania wyrobów zawierających azbest jest niedopuszczenie do ich wykorzystania w sposób umożliwiający emisję włókien azbestu do środowiska. Usuwane wyroby azbestowe powinny być zastępowane wyrobami niezawierającymi tego surowca.

Aktualne regulacje prawne obligują właścicieli, zarządców i użytkowników wieczystych nieruchomości, a także obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innego miejsca zawierającego azbest do:

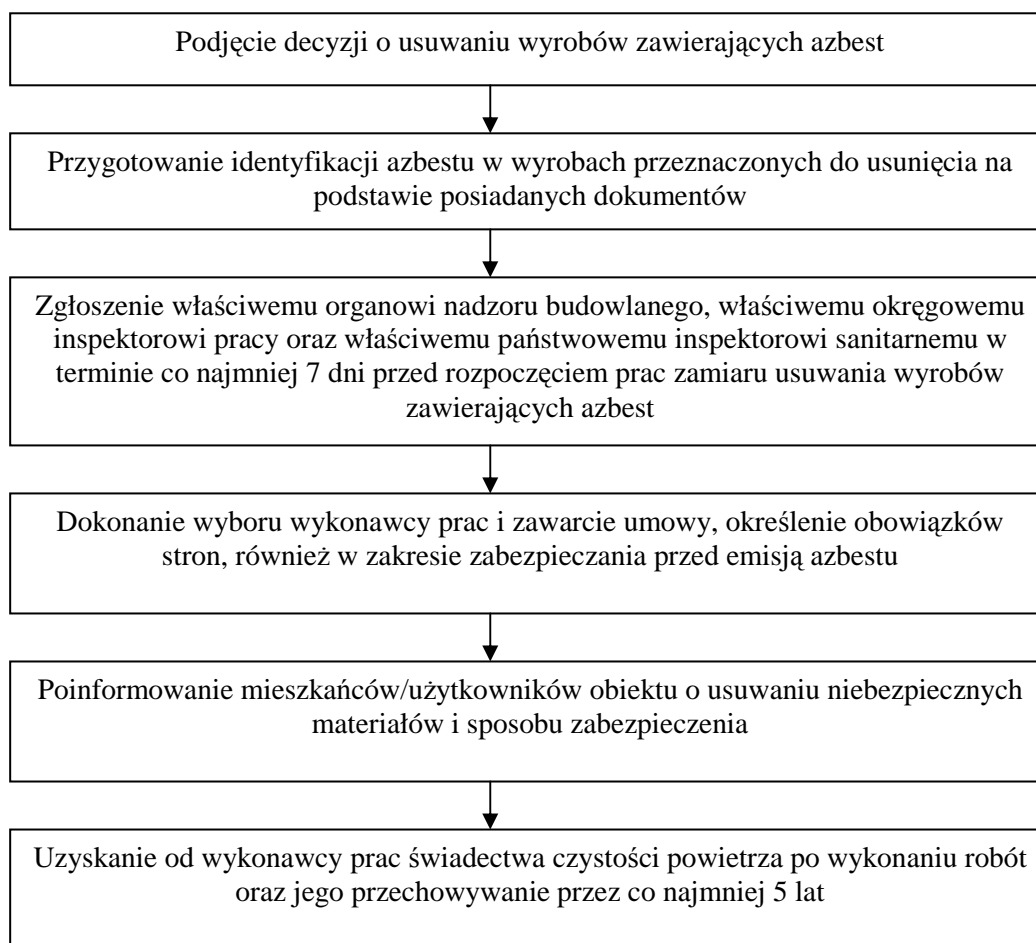
- okresowych kontroli stanu technicznego wyrobów zawierających azbest w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów (ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest). Ocena ta kwalifikuje wyroby zawierające azbest na podstawie przyjętej punktacji do jednej z trzech kategorii działań:
 - I stopień pilności – pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie,
 - II stopień pilności - ponowna ocena w czasie 1 roku,
 - III stopień pilności - ponowna ocena w czasie 5 lat.
- sporządzania oceny stanu tych wyrobów i dołączenia jej do książki obiektu budowlanego,
- usuwania wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany lub naprawy,
- sporządzania corocznego planu kontroli jakości powietrza obejmującego pomiar stężenia azbestu dla pomieszczenia, w którym znajdują się wyroby z azbestem,
- przeglądu i oznakowania miejsc wykorzystywania wyrobów azbestowych według ustalonych zasad,
- sporządzania inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na danym terenie,
- sporządzania i przedkładania marszałkowi województwa (przedsiębiorcy) lub wójtowi (osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami) corocznej aktualizacji danych o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania oraz wyrobach, których wykorzystanie zostało zakończone,
- zgłoszenia właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac związanych z zabezpieczaniem lub usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

Procedury bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest

Obowiązki właścicieli i zarządców będących także użytkownikami wyrobów zawierających azbest zawarto w dwóch procedurach postępowania (1 i 2), przedstawionych na rys. 1 i rys. 2. Procedura 1 określa obowiązki i zasady postępowania właścicieli i zarządców przy użytkowaniu budynków, budowli, instalacji, urządzeń i obiektów oraz terenów, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Natomiast procedura 2 określa obowiązki i postępowanie powyższych podmiotów przy usuwaniu wyrobów azbestowych tzn. przed i podczas wykonywania prac.

Rysunek 1. Procedura 1 bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest
(Źródło: Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych wraz ze zmianami wynikającymi z Rozporządzenia Ministra Gospodarki Dz. U. z 2010 r. Nr 162, poz. 1089)

Rysunek 2. Procedura 2 bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest
(Źródło: Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych wraz ze zmianami wynikającymi z Rozporządzenia Ministra Gospodarki Dz. U. z 2010 r. Nr 162, poz. 1089)

3.3. Ewidencja odpadów niebezpiecznych

Posiadacz odpadów (wytwórca), czyli wykonawca prac w kontakcie z azbestem jest obowiązany do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów zgodnie z przyjętym katalogiem odpadów i listą odpadów niebezpiecznych.

Ewidencję, prowadzi się z zastosowaniem następujących dokumentów ewidencji odpadów:

- karty ewidencji odpadu, prowadzonej dla każdego rodzaju odpadu odrębnie,
- karty przekazania odpadu.

Dokumenty ewidencji odpadów powinny zawierać następujące dane: imię i nazwisko, adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby posiadacza odpadów.

Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad od innego posiadacza, jest obowiązany potwierdzić przejęcie odpadu na karcie przekazania odpadu, wypełnionej przez posiadacza, który przekazuje ten odpad. Kartę przekazania odpadu sporządza się w odpowiedniej liczbie egzemplarzy, po jednej dla każdego z posiadaczy oraz dla prowadzącego transport odpadów. Dopuszcza się sporządzanie zbiorczej karty przekazania odpadu, obejmującej odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego temu samemu posiadaczowi.

Posiadacz odpadów ma obowiązek przechowywać dokumenty sporządzone na potrzeby ewidencji przez okres 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym sporządzono te dokumenty.

Posiadacz odpadów prowadzący ewidencję odpadów jest obowiązany sporządzić na formularzu zbiorcze zestawienie danych o rodzajach i ilości odpadów, o sposobach gospodarowania nimi. Zbiorcze zestawienie danych powinno zawierać następujące informacje: imię i nazwisko, adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby posiadacza odpadów. Zbiorcze zestawienia danych posiadacz odpadów jest obowiązany przekazać marszałkowi województwa właściwemu ze względu na miejsce wytwarzania lub zbierania w terminie do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy.

3.4. Transport odpadów niebezpiecznych

Obowiązek odpowiedniego przygotowania do transportu odpadów zawierających azbest spoczywa na wytwórcy odpadów. Należy uniemożliwić emisję włókien azbestu do środowiska, również w trakcie jego transportu poprzez:

- szczelne opakowanie wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej 1000 kg/m^3 w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm,
- szczelne opakowanie wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, po ich uprzednim zestaleniu przy użyciu cementu,
- szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie ich umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie,
- utrzymanie w stanie wilgotnym odpadów w trakcie ich przygotowania do transportu,
- magazynowanie przygotowanych do transportu odpadów w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Zgodnie z ustawą o odpadach wytwórca odpadów transportujący je na składowisko nie jest zobowiązany do uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów, natomiast posiadacz odpadów prowadzący działalność w zakresie zbierania lub transportu jest zobowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności.

Zlecający usługę transportu odpadów jest obowiązany wskazać firmie transportującej miejsce odbioru odpadów, a także posiadacza odpadów, do którego należy te odpady dostarczyć, natomiast firma transportująca jest zobowiązana dostarczyć odpady azbestowe do posiadacza, który został mu wskazany przez zlecającego.

Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przyjęcia odpadu,
- usunięcie ze skrzyni ładunkowej pojazdu elementów mogących uszkodzić opakowanie odpadów,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie stabilności umocowania ładunku z odpadami w pojeździe.

Przy przewozach towarów, w tym odpadów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR). W Oświadczeniu Rządowym z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), w załączniku A dział 3.3 zawarto przepisy szczególne dotyczące niektórych materiałów lub przedmiotów, w tym także azbestu. Zgodnie z zapisem w poz. 168 azbest, który jest związany lepiszczem naturalnym lub sztucznym (np. cementem) w sposób uniemożliwiający uwolnienie podczas przewozu włókien azbestu łatwych do wchłaniania drogą oddechową nie podlega przepisom ADR. Wyroby zawierające azbest, które nie spełniają powyższego warunku, nie podlegają przepisom ADR, jeżeli są zapakowane w taki sposób, że nie jest możliwa emisja włókien do środowiska.

Do przewożenia odpadów zawierających azbest mogą być używane samochody ciężarowe z nadwoziem skrzyniowym, bez przyczepy lub z jedną przyczepą. Załadunek opakowanych odpadów do dokładnie oczyszczonej skrzyni ładunkowej pojazdu, a następnie ich rozładunek powinien odbywać się przy wykorzystaniu dźwigu lub podnośnika. Brak odpowiedniego oznakowania odpadów zawierających azbest lub uszkodzone opakowanie stanowią powód odmowy przyjęcia odpadów. Opakowane odpady powinny być ułożone i umocowane na samochodzie w sposób uniemożliwiający ich przesuwanie się w czasie przewozu lub wypadnięcie z pojazdu, a cały ładunek należy dokładnie zabezpieczyć folią lub plandeką przed uszkodzeniem. W przypadku stwierdzenia po wyładunku pozostałości po przewożonych odpadach należy niezwłocznie je usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

3.5. Unieszkodliwianie poprzez składowanie odpadów niebezpiecznych

Usuwane odpady azbestowe należy unieszkodliwiać przez składowanie lub dopuszcza się przeróbkę w urządzeniach przewoźnych. Odpady azbestowe należy składować na składowiskach odpadów niebezpiecznych przeznaczonych wyłącznie do tego celu lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne pod warunkiem, że spełnione są warunki techniczne do bezpiecznego składowania odpadów. Na wyżej wymienionych składowiskach składowane są odpady o kodach 17 06 01* i 17 06 05*. Odpady te mogą być składowane razem w jednej kwaterze.

Dopuszcza się przetwarzanie odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych zapewniających takie przekształcenie włókien azbestu, aby nie stwarzały one zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi oraz dla środowiska. Jeżeli odpady powstałe po procesie przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych nadal zawierają włókna azbestu, podlegają unieszkodliwieniu przez składowanie na składowisku odpadów niebezpiecznych.

Składowiska odpadów niebezpiecznych lub wydzielone kwatery na terenie innych składowisk przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów azbestowych w postaci nieprzekształconej, buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Odpady zawierające azbest powinny być składowane selektywnie, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska.

Zarządzający składowiskiem powinien potwierdzić odbiór i przyjęcie odpadów na składowisko na karcie przekazania odpadów.

Czynności związane ze składowaniem odpadów azbestowych należy wykonywać w sposób zabezpieczający przed emisją włókien i pyłu azbestowego do powietrza. Podstawowe zadanie polega na niedopuszczeniu do rozszczelnienia opakowań odpadów. Opakowania te muszą być zdejmowane z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układane w kwaterze składowiska zgodnie z technologią zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalne wykorzystanie pojemności obiektu. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów, kompaktowanie odpadów zawierających azbest ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów. Warstwa zeskładowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez pokrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5 cm.

Składowanie powinno być zakończone na poziomie dwóch metrów poniżej poziomu terenu otoczenia, a następnie składowisko należy wypełnić gruntem do poziomu terenu. Zarządzający składowiskiem powinien wówczas złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części. Na koronie składowisk, w tym odpadów niebezpiecznych nie mogą być wykonywane przez okres 50 lat od dnia zamknięcia budynki, wykopy, instalacje naziemne i podziemne, z wyłączeniem instalacji związanych z funkcjonowaniem składowiska.

Aktualny wykaz funkcjonujących w województwie małopolskim składowisk odpadów niebezpiecznych zawierających azbest przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Istniejące składowiska odpadów zawierających azbest w województwie małopolskim (Źródło: *Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych*)

Lp.	Nazwa i lokalizacja składowiska	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Wolna pojemność składowiska [m ³]
1.	Składowisko komunalne w Ujkwowie Starym, gmina Bolesław	Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o., ul. Osadowa 1, 32-329 Bolesław	60 540
2.	Składowisko odpadów „Za rzeką Białą” ul. Kwiatkowskiego 33-101 Tarnów	Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. ul. Kwiatkowskiego 8, 33-101 Tarnów	13 780

4. Ocena stanu aktualnego w zakresie azbestu

W trakcie przeprowadzenia oceny stanu aktualnego środowiska gminy Bolesław w zakresie wyrobów zawierających azbest wzięto pod uwagę następujące elementy:

- ogólną charakterystykę gminy Bolesław,
- informacje o programach, planach dotyczących usuwania azbestu na szczeblu krajowym, wojewódzkim i gminnym,
- inwentaryzację wyrobów zawierających azbest,
- dofinansowanie do usuwania wyrobów zawierających azbest,

- działania informacyjne,
- bazę azbestową.

4.1. Ogólna charakterystyka gminy Bolesław

Gmina Bolesław jest gminą wiejską położoną, na Wyżynie Krakowsko - Częstochowskiej, w pobliżu Pustyni Błędowskiej, w połowie drogi pomiędzy Krakowem i Katowicami, przy drodze krajowej nr 94.

W podziale administracyjnym gmina położona jest w województwie małopolskim, w powiecie olkuskim, przy granicy z województwem śląskim.

Gmina Bolesław sąsiaduje z pięcioma gminami:

- od wschodu z gminą miejsko - wiejską Olkusz,
- od południa z gminą miejską Bukowno,
- od zachodu z gminą miejską Sławków,
- od północy z gminą miejską Dąbrowa Górnicza,
- od północnego - wschodu z gminą Klucze.

Położenie gminy przedstawiono na rys. 1.

Rysunek 1. Położenie gminy Bolesław na tle powiatu olkuskiego

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla gminy Bolesław uchwalony w 2005 r.

Gmina Bolesław zajmuje powierzchnię 4 134 ha (41,34 km²), przy czym znaczną część tej powierzchni stanowi teren Krajobrazowego Parku Jurajskiego. W jej skład wchodzi 12 sołectw: Bolesław, Hutki, Krążek, Krzykawa, Krzykawka, Krze, Laski, Małobądz, Międzygórze, Podlipie, Ujków Nowy Kolonię i Ujków Nowy. Gminę zamieszkuje 7840 osób (stan na 31 grudnia 2009 r. wg GUS). Średnia gęstość zaludnienia wynosi 188 osób na km².

Terytorium gminy Bolesław uznaje się za wyżynne, chociaż nie więcej niż w połowie jest wzniesione ponad 300 m n.p.m. Jego bezwzględne wysokości mieszczą się w przedziale pomiędzy 282 a 372 m n.p.m. Ukształtowanie tego obszaru utrwalone zostało w trzeciorzędzie i charakteryzuje się łagodną rzeźbą terenu będącą wynikiem działalności lodowców, rzek i wiatru. Naturalna rzeźba terenu w dużym stopniu zdeformowana została w wyniku działalności człowieka – hałdy, nasypy, wyrobiska. W rejonie gminy Bolesław występują utwory czwartorzędu, triasu i permu. W północnej części występują piaski i żwiry wodnolodowcowe z płatami dolomitów diploporowych oraz iłowcami, mułowcami i wapieniami. Na środkowo-zachodniej części występują dolomity diploporowe, a na wschodniej części dolomity kruszonośne. Na terenie gminy udokumentowane są złoża cynku i ołowiu, dolomitów, piasków formierskich, pisaków i żwirów oraz piasków podsadzkowych.

Obszary prawnie chronione stanowią 0,1% ogólnej powierzchni gminy. W jej granicach znajduje się użytek ekologiczny tj. obszar występowania Pleszczotki górskiej, o powierzchni 5,60 ha, który chroni miejsce występowania Pleszczotki górskiej na terenach hałdy „Bolesław”. Ponadto na terenie gminy usytuowana jest otulina Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, o powierzchni 2413,00 ha, która stanowi 59% ogólnej powierzchni gminy. Ewentualnym przyrodzie w sołectwie Laski jest jedyna w Polsce kopia trawertynowa (zwana wynurzeniem geologicznym), a także powstała w jej wnętrzu jaskinia, która nosi nazwę „Skałka”. W 2009 roku w gminie Bolesław wyznaczone zostały potencjalne obszary Natura 2000 – obszary specjalnej ochrony pod nazwą „Armeria” o powierzchni 7,95 ha oraz „Pleszczotka” o powierzchni 4,92 ha.

W strukturze gruntów gminy przeważają użytki rolne i tereny leśne. Użytki rolne na terenie gminy stanowią 38,1% ogólnej powierzchni, z czego grunty orne zajmują około 67,9%. Natomiast lasy zajmują powierzchnię 1 540,9 ha, co stanowi 37,8% ogólnej powierzchni gminy. Gmina leży w dorzeczu Białej Przemszy granicząc od północy z jej lewym dopływem - potokiem Biała aktualnie prowadzącym głównie wody kopalniane. Do rzeki tej wpadają wody kopalniane z kanału Dąbrówka.

Obszar gminy Bolesław leży w strefie szczelinowo-krasowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Olkusz-Zawiercie” GZWP 454.

W gminie Bolesław działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę prowadzi Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Olkuszu (PWiK Sp. z o.o.). Gmina zaopatrywana jest w wodę z wodociągu grupowego przez Stację Uzdatniania Wody w Olkuszu. Surowcem do produkcji wody pitnej są wody pochodzące z odwodnienia Kopalni rud cynku i ołowiu ZGH „Bolesław” w Bukownie.

Gmina Bolesław nie jest w pełni zwodociągowana. Stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy wynosi 97,2% (stan na 2008 r. wg GUS). System kanalizacyjny gminy Bolesław obejmuje 23% ogółu ludności w gminie, głównie w północnej części. Ścieki bytowe ze zbiorników bezodpływowych (szamb) i kanalizacji sanitarnej odprowadzane są na oczyszczalnię ścieków w Laskach, gdzie po oczyszczeniu odprowadzane są do Kanału Dąbrówka.

Na terenie gminy Bolesław zarejestrowanych jest około 39 podmiotów gospodarczych. Do większych przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy należą:

- Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych Ingremio-Peszel specjalizującej się w produkcji rur i profili z tworzyw sztucznych głównie dla branż elektroinstalacyjnej i telekomunikacyjnej, motoryzacyjnej oraz techniki i systemów grzewczych.
- Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o. prowadzący szeroką działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Zakład ten zarządza składowiskiem odpadów komunalnych w Ujkowie oraz składowiskiem odpadów zawierających azbest.
- TAKT Sp. z o.o. specjalizująca się w produkcji płyt CD i DVD.

- Zakład Produkcyjno-Doświadczalny „PRO-DOS” Sp. z o.o. – producent odlewów z metali nieżelaznych i ich stopów.
- INCAST Sp. z o.o. – producent odlewów żeliwnych i stalowych.
- Zakład Produkcyjno Handlowy TEPOL – specjalizujący się w nakładaniu powłok politetrafluoroetylenowych.

Ponadto na terenie gminy Bolesław działalność górniczą prowadzą Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” S. A. w zakresie eksploatacji rud cynkowo-ołowiowych z Bukowna oraz PCC RAIL Szczakowa S.A w zakresie wydobycia piasku podsadzkowego i formierskiego.

4.2. Informacje o programach, planach dotyczących usuwania azbestu na szczeblu krajowym, wojewódzkim

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Najważniejszym dokumentem określającym organizację i przebieg wycofania azbestu z gospodarki jest „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, który utrzymuje cele i aktualizuje zadania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, przyjęty przez Radę Ministrów w maju 2002 r.

Głównymi celami „POKZA” są:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- zadania legislacyjne;
- działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii uniecznawiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do uniecznawiania włókien azbestowych;
- monitoring realizacji Programu przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- działania w zakresie ochrony zdrowia.

Zgodnie z omawianym Programem gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy. Udział środków właścicieli nieruchomości powinien być niewielki, ze względu na fakt, iż koszt nowego pokrycia dachowego czy elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.

Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, przy czym warunkowane jest to posiadaniem rzetelnie wykonanej inwentaryzacji oraz planu usuwania wyrobów zawierających azbest. Minister Gospodarki planuje utrzymać w formie dotacji wsparcie finansowe opracowywania planów usuwania wyrobów zawierających azbest dla jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli w wysokości 10,0 mln zł w latach 2009-2015. Ich aktualizacja jest zadaniem jednostek samorządu terytorialnego.

Znacznego wzmocnienia wymaga monitoring realizacji Programu z wykorzystaniem narzędzi informatycznych. W ramach omawianego Programu kontynuowane będą prace aktualizacyjne bazy danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest. Planowana jest modernizacja tej bazy w celu wdrożenia elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest (ESIP).

Zgodnie z Programem do zadań samorządu gminy należy:

- 1) gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl,
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania planów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami

Główne cele gospodarki odpadami dla województwa małopolskiego zostały określone w aktualizowanym zgodnie z Ustawą o odpadach planem gospodarki odpadami dla województwa małopolskiego. Zgodnie z aktualizacją planu gospodarki odpadami województwa małopolskiego dla odpadów zawierających azbest przyjęto następujące cele:

- ograniczenie oddziaływania azbestu na środowisko i sukcesywną eliminację wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest,
- zapewnienie wystarczającej pojemności składowisk w województwie małopolskim dla składowania powstających odpadów zawierających azbest.

Osiągnięcie założonych celów w zakresie gospodarowania odpadami zawierającymi azbest wymaga realizacji następujących kierunków działań:

- inwentaryzacji budynków i urządzeń, w których wykorzystywane są wyroby zawierające azbest,

- rozszerzenia mechanizmów finansowych wspierających demontaż oraz unieszkodliwianie wyrobów azbestowych występujących w miejscach publicznych i indywidualnych gospodarstwach domowych,
- prowadzenia akcji informacyjnych w zakresie możliwości finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest, adresów firm mogących dokonywać demontażu tych wyrobów oraz zagrożenia zdrowia związanego z samodzielnym prowadzeniem tych prac,
- monitoringu prawidłowego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest, obejmującego między innymi indywidualnych posiadaczy oraz firmy dokonujące demontażu tych wyrobów, w szczególności poprzez współpracę powiatowych służb ochrony środowiska i służb nadzoru budowlanego,
- kontynuację realizacji „Wojewódzkiego programu usuwania azbestu na przykładzie gminy Szczucin”,
- budowę i rozbudowę składowisk odpadów zawierających azbest o łącznej pojemności co najmniej 30 tys. m³ do 2018 r. i co najmniej 70 tys. m³ do 2032 r.

4.3. Ocena realizacji działań w zakresie odpadów zawierających azbest wynikających z Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Bolesław z 2010 r.

W Aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Bolesław na lata 2010-2013 przedstawiono problematykę odpadów zawierających azbest na terenie przedmiotowej Gminy.

Z przeprowadzonej inwentaryzacji w 2004 r. oszacowano wielkość wyrobów zawierających azbest w wysokości 340,443 Mg. Inwentaryzacja została przeprowadzona na podstawie informacji składanych przez mieszkańców, a ilości z niej wynikające dotyczą pokryć dachowych z płyt falistych (tzw. eternit) i płyt karo, nie uwzględniają natomiast danych na temat elewacyjnych materiałów izolacyjnych.

Głównym założeniem jest oczyszczenie do 2032 r. terenu gminy z azbestu i usunięcie wyrobów azbestowych. Do realizacji tego celu w przedmiotowym Planie określono niezbędne działania takie jak:

- opracowanie Programu usuwania materiałów zawierających azbest wraz z inwentaryzacją budynków i urządzeń zawierających azbest,
- kampanię informacyjną dotyczącą możliwości finansowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, wskazującą firmy uprawnione do prowadzenia prac,
- dofinansowanie odbioru, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest pochodzących z pokryć dachowych i elewacji budynków na terenie gminy Bolesław.

Z wyżej wymienionych założeń dotychczas na terenie gminy Bolesław podjęto następujące działania:

- Gmina jest w trakcie opracowywania „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław na lata 2010-2032”.
- Na terenie gminy w 2010 r. wykonano inwentaryzację materiałów zawierających azbest, która wykazała, że na obiektach znajduje się około 767,05 Mg wyrobów azbestowych, szczegółowa informacja w pkt. 4.4 niniejszego opracowania.
- Na stronie internetowej Urzędu Gminy Bolesław podano do publicznej wiadomości informacje o dofinansowaniu kosztów transportu i składowania odpadów azbestowych dla mieszkańców gminy.
- Od 2005 r. prowadzone było dofinansowanie do unieszkodliwiania odpadów azbestowych zeskładowanych na terenie posesji i/lub pochodzących z wymiany lub demontażu pokryć dachowych i elewacji zawierających azbest dla mieszkańców gminy Bolesław. Dofinansowanie prowadzono na podstawie *Uchwały Nr*

XXI/199/2004 Rady Gminy Bolesław z dnia 28 października 2004 r. Dofinansowanie do unieszkodliwiania odpadów azbestowych mogli uzyskać mieszkańcy posiadający tytuł prawny do nieruchomości zabudowanej położonej na terenie gminy Bolesław, na której znajduje się azbest. Dofinansowanie obejmowało pokrycie części kosztów unieszkodliwiania odpadów azbestowych i polega na ponoszeniu przez gminę kosztów transportu i składowania odpadów azbestowych. Kwota ta była kwotą faktycznie poniesionych kosztów transportu i składowania i nie mogła przekroczyć 1 000,00 zł. Ponadto Starostwo Powiatowe w Olkuszu udzielało dotacji z PFOŚiGW do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest dla mieszkańców gminy Bolesław.

- W ramach edukacji ekologicznej gmina Bolesław od kilku lat organizuje akcję „*Sprzątanie Świata*”, wspiera finansowo różną działalność proekologiczną tj. konkursy szkolne, a także prowadzi coroczną zbiórkę odpadów azbestowych.
- Na terenie gminy Bolesław realizowane są działania edukacyjno-informacyjne poprzez rozprowadzanie wśród mieszkańców ulotek informacyjnych dotyczących szkodliwości wyrobów zawierających azbest i metod postępowania z nimi oraz zamieszczanie artykułów w lokalnej prasie (Bolesławskie Prezentacje wydawane przez Centrum Kultury w Bolesławiu) o tematyce m.in. usuwania wyrobów azbestowych.

Dla zrealizowania głównego celu, jakim jest usunięcie wyrobów zawierających azbest do 2032 r. z terenu gminy należy zintensyfikować działania w kierunku pozyskiwania środków na dalsze usuwanie tych wyrobów oraz rozszerzać działalność informacyjną na temat szkodliwości azbestu.

4.4. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest

Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest jest podstawowym warunkiem do przeprowadzenia działań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych. Na terenie gminy Bolesław została ona przeprowadzona w 2010 roku w oparciu o ankiety dotyczące oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów azbestowych.

W celu rzetelnego określenia danych w ankietach do akcji włączyli się Sołtysi poszczególnych miejscowości. Mieszkańcy oraz podmioty gospodarcze zobowiązani zostali do podania ankieterom informacji dotyczących zastosowania azbestu na terenie posesji i zakładu tj.: miejsca występowania (ulicy i numeru domu), rodzaju wyrobu azbestowego oraz stanu i stopnia uszkodzenia wyrobów azbestowych. Inwentaryzacją objęte były domy zabudowy jednorodzinnej, wielorodzinnej (bloki), obiekty użyteczności publicznej oraz podmioty gospodarcze.

Ankiety na podstawie, których zestawiono oraz określono ilości i stan wyrobów zawierających azbest wypełniane były przez wyspecjalizowanych ankieterów z firmy IGO Sp. z o.o. w Katowicach, którzy zebrali te informacje od każdego właściciela bądź zarządcy nieruchomości na terenie gminy.

Jak wynika z inwentaryzacji prowadzonej w gminie Bolesław ilość wyrobów zawierających azbest wynosi **767,05 Mg**. Największe nagromadzenie wyrobów zawierających azbest występuje w starszych obiektach mieszkalnych oraz inwentarskich stanowiących własność mieszkańców. Są to przede wszystkim pokrycia dachowe tj. płyty azbestowo-cementowe faliste i płaskie.

4.4.1. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest w obiektach będących własnością osób fizycznych

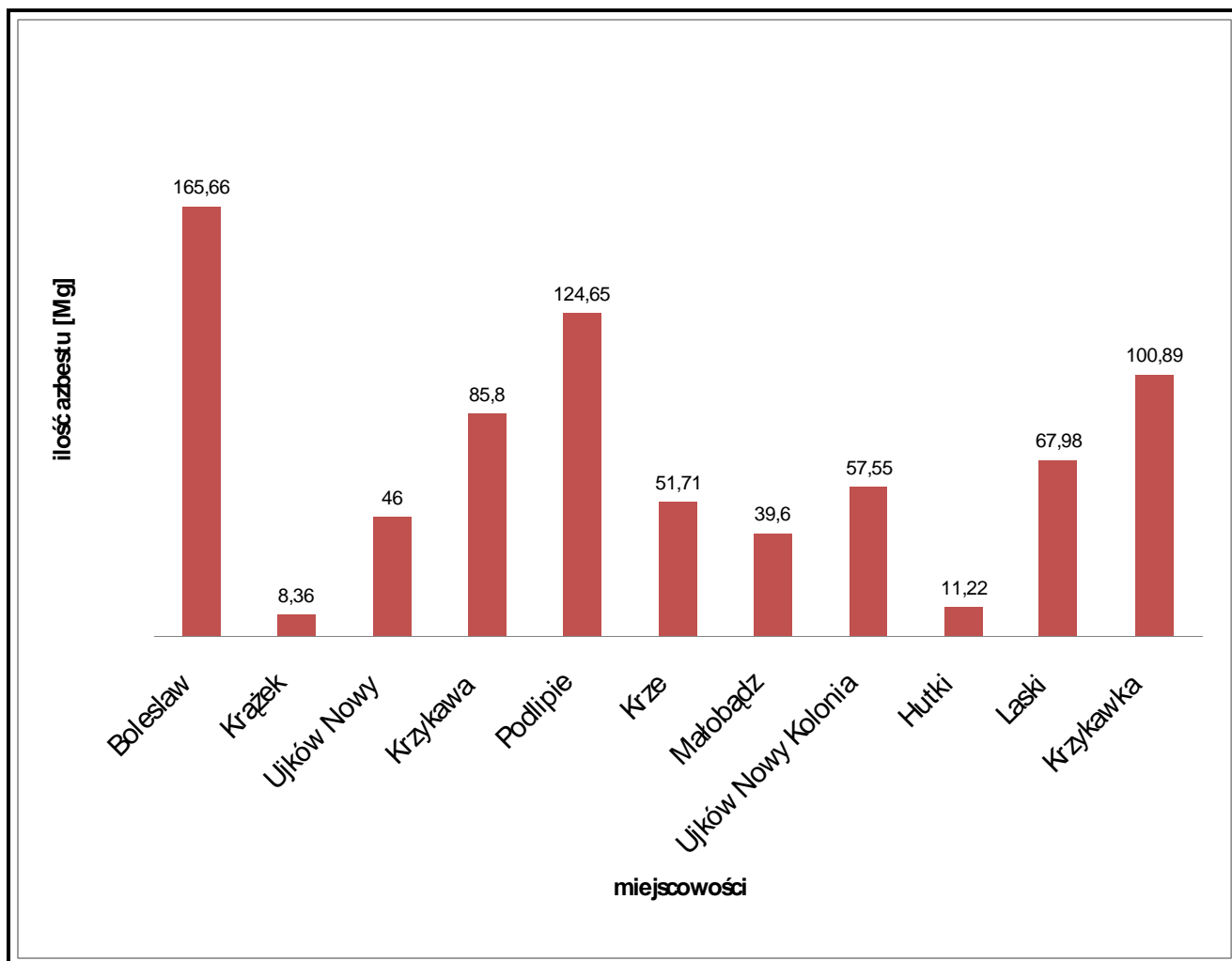
W tab. 2 przedstawiono wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przeprowadzonej w gminie Bolesław w 2010 r. dla zabudowy mieszkaniowej i budynków gospodarczych.

Tabela 2. Ilość wyrobów azbestowych w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej i w budynkach gospodarczych (Źródło: *Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław*)

Miejscowość	Płyty azbestowe faliste [m ²]	Płyty azbestowe płaskie [m ²]	Azbest magazynowany [m ²]	Płyty azbestowe faliste [Mg]	Płyty azbestowe płaskie [Mg]	Azbest magazynowany [Mg]	Ogółem [m ²]	Ogółem [Mg]
Bolesław	6669	8392	b.d.	73,35	92,31	b.d.	15061	165,66
Hutki	710	310	-	7,81	3,41	-	1020	11,22
Krażek	540	220	-	5,94	2,42	-	760	8,36
Krzykawa	5965	1835	-	65,61	20,18	-	7800	85,8
Krzykawka	6349	2823	-	69,84	31,05	-	9172	100,89
Krze	3051	1650	-	33,56	18,15	-	4701	51,71
Laski	2610	3570	-	28,71	39,27	-	6180	67,98
Małobądz	2185	1415	-	24,03	15,56	-	3600	39,6
Podlipie	8302	3030	-	91,32	33,33	-	11332	124,65
Ujków Nowy Kolonia	3492	1740	-	38,41	19,14	-	5232	57,55
Ujków Nowy	2487	1695	-	27,36	18,64	-	4182	46
Suma:	42360	26680	b.d.	465,94	293,46	b.d.	69040	759,42

Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna charakteryzuje się występowaniem azbestu w postaci pokrycia dachowego (płyty faliste – eternit i płyty płaskie – „karo”). Dachy azbestowe spotyka się na budynkach mieszkalnych oraz na budynkach inwentarskich.

Szczegółowe zestawienie zawierające obiekty na terenie, których znajdują się wyroby azbestowe zestawione zostały w *Inwentaryzacji wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław*.

Rysunek 6. Ilość wyrobów azbestowych [Mg] na terenie gminy Bolesław w zabudowie mieszkaniowej i budynkach gospodarczych (Źródło: *Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław*)

Największy udział w ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest występujących na terenie przedmiotowej gminy występują w miejscowości Bolesław (23%), Podlipie (16%), Krzykawka (13%). Z kolei najmniej wyrobów azbestowych zanotowano w miejscowości Krążek i Hutki tj. około 1%.

4.4.2. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest w obiektach innych niż zabudowa mieszkaniowa

W tab. 3 przedstawiono wyniki inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przeprowadzonej w gminie Bolesław dla obiektów innych niż zabudowa mieszkaniowa. Są to obiekty użyteczności publicznej, obiekty przemysłowe, a także innych jednostek organizacyjnych zlokalizowane na terenie przedmiotowej gminy, które posiadają wyroby azbestowe.

Tabela 3. Ilość wyrobów azbestowych na obiektach innych niż zabudowa mieszkaniowa
(Źródło: Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław)

Obiekt	Płyty azbestowe faliste [m ²]	Płyty azbestowe faliste [Mg]	Płyty azbestowe płaskie [m ²]	Płyty azbestowe płaskie [Mg]	Ogółem [m ²]	Ogółem [Mg]
Bolesław, Główna (sklep)	35	0,39	-	-	35	0,39
Bolesław, Główna 28 (GS - skład opału)	160	1,76	-	-	160	1,76
Bolesław, Główna 46 (budynek gminny)	-	-	200	2,2	200	2,2
Krzykawka, Nowa 01 (OSP – magazyn)	-	-	300	3,3	300	3,3
Suma	195	2,15	500	5,5	695	7,65

4.4.3. Ocena stanu technicznego i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Stan techniczny wyrobów azbestowych znajdujących się w budownictwie mieszkaniowym i budynkach gospodarczych oszacowano na podstawie danych ankietowych wypełnianych przez ankierów. Celem klasyfikacji przedmiotowych wyrobów do dalszego ich użytkowania było określenie „stopnia pilności działań naprawczych”. Przeprowadzona ocena obejmowała określenie:

- sposobu zastosowania azbestu,
- rodzaju azbestu,
- struktury powierzchni wyrobu,
- uszkodzeń powierzchni wyrobu,
- stanu zewnętrznego wyrobu,
- usytuowania wyrobu,
- sposobu wykorzystania pomieszczenia.

Na podstawie powyższych danych określono stopień pilności w zależności od stanu oraz zagrożenia, jakie może spowodować dany wyrób azbestowy. W tab. 4 zebrano i zestawiono stan wyrobów azbestowych w gminie Bolesław z podziałem na stopień pilności podjęcia odpowiednich działań naprawczych.

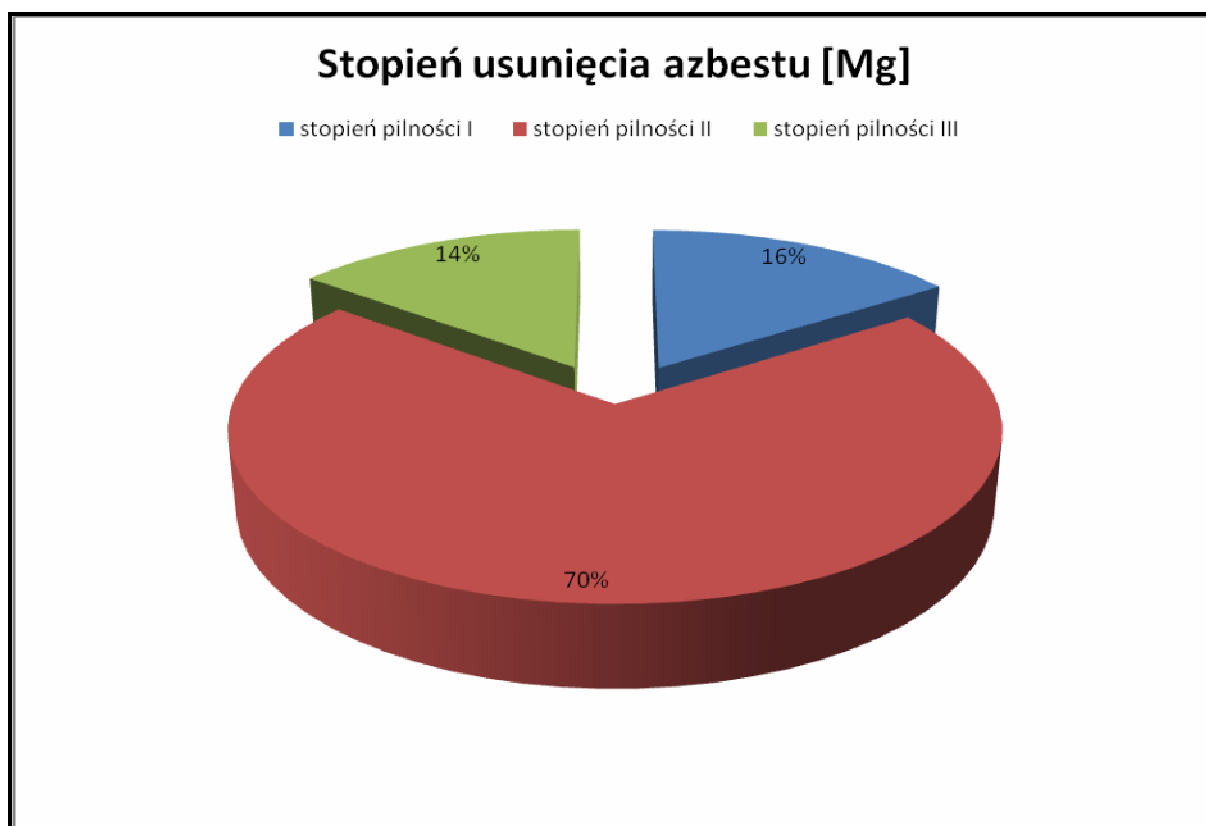
Tabela 4. Stopień pilności podjęcia działań w stosunku do wyrobów azbestowych występujących na obiektach w gminie Bolesław (*Źródło: Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław*)

Miejscowość	Stopień pilności I		Stopień pilności II		Stopień pilności III	
	m ²	Mg	m ²	Mg	m ²	Mg
Bolesław	5802	63,82	6319	69,51	3135	34,48
Hutki	360	3,96	520	5,72	140	1,54
Krażek	260	2,86	340	3,74	160	1,76
Krzykawa	80	0,88	7240	79,64	480	5,28
Krzykawka	1364	15,0	7330	80,63	778	8,56
Krze	516	5,68	2550	28,05	1635	18,0
Laski	350	3,85	5130	56,43	900	9,90
Małobądz	470	5,17	2300	25,30	830	9,13
Podlipie	2005	22,05	7400	81,40	1927	21,20
Ujków Nowy Kolonia	0	-	4732	52,05	500	5,50
Ujków Nowy	150	1,65	3970	43,67	62	0,68
Suma	11357	124,92	47831	526,14	10547	116,03

Przeprowadzona ocena stanu wyrobów zawierających azbest umożliwiła ustalenie kolejności planowanych do podjęcia działań naprawczych oraz prac związanych z wymianą, naprawą lub możliwością odłożenia powyższych działań w czasie.

Z powyższej tabeli wynika, że na terenie omawianej gminy znaczną część stanowią wyroby zaklasyfikowane do II stopnia działań naprawczych tj. 526,14 Mg, natomiast wyroby zakwalifikowane do stopnia III stanowią ilość zdecydowanie mniejszą tj. 116,03 Mg. Do bezzwłocznej wymiany lub naprawy zaklasyfikowano jako I stopień pilności 124,92 Mg wyrobów azbestowych.

Na rys. 7 przedstawiono procentowy udział wyrobów azbestowych zaklasyfikowanych do I, II i III stopnia pilności w stosunku do ogólnej ilości omawianych wyrobów na terenie gminy.

Rysunek 7. Procentowy podział wyrobów zawierających azbest znajdujących się w zabudowie mieszkaniowej i budynkach gospodarczych ze względu na stopień pilności działań naprawczych (Źródło: Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław)

Około 70% wyrobów azbestowych występujących na terenie gminy Bolesław stanowi grupę ocenianą jako II stopień pilności, pozostałe 16% jako I stopień i 14% jako III stopień pilności.

Należy zaznaczyć, że nie wszyscy właściciele obiektów są zainteresowani wymianą pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych, gdyż związane jest to z dodatkowymi kosztami zakupu nowej dachówki i wymiany starego pokrycia.

4.4.4. Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu

Koszt usunięcia wyrobów azbestowych został oszacowany na podstawie informacji uzyskanych od firm zajmujących się demontażem, usuwaniem tych wyrobów i transportem do miejsca ich unieszkodliwiania.

Całkowity koszt usunięcia wyrobów azbestowych tj. demontażu, transportu i składowania przyjęto w granicach 40 zł/m² wyrobu azbestowego. Koszt ten zależy od kilku czynników tj. miejsca zabudowania wyrobów, wysokości obiektu oraz ilości demontowanych elementów.

Szacunkowe koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych **dla zabudowy mieszkaniowej i budynków gospodarczych** według stopnia pilności działań naprawczych wynoszą:

- Stopień I - wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie:
11 357 m² * 40 zł/m² = 454 280,00 zł
VAT 7% 31 799,60 zł
Razem **486 079,60 zł**

- Stopień II - ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku:

$47\,831\text{ m}^2 * 40\text{ zł/m}^2 = 1\,913\,240,00\text{ zł}$

VAT 7% 133 926,80 zł

Razem **2 047 166,80 zł**

- Stopień III - ponowna ocena w terminie do 5 lat:

$10\,547\text{ m}^2 * 40\text{ zł/m}^2 = 421\,880,00\text{ zł}$

VAT 7% 29 531,60 zł

Razem **451 411,60 zł**

Całkowity koszt usunięcia wyrobów azbestowych będących **własnością osób fizycznych** szacuje się na:

$69\,040\text{ m}^2 * 40\text{ zł/m}^2 = 2\,761\,600,00\text{ zł}$

VAT 7% 193 312,00 zł

Razem **2 954 912,00 zł**

Szacunkowe koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z **obiektów innych niż zabudowa mieszkaniowa** wynoszą:

$695\text{ m}^2 * 40\text{ zł/m}^2 = 27\,800,00\text{ zł}$

VAT 7% 1 946,00 zł

Razem **29 746,00 zł**

4.4.5. Prognoza usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław

Przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Bolesław wskazuje, że ilość tych wyrobów jest następująca:

- zabudowa mieszkaniowa i budynki gospodarcze - 69 040 m² tj. 759,4 Mg,
- w obiektach innych niż zabudowa mieszkaniowa – 695 m², tj. 7,65 Mg.

Ogółem na budynkach na terenie gminy Bolesław znajduje się 69 735 m², tj. **767,05 Mg** wyrobów zawierających azbest. Wyroby zawierające azbest muszą być usunięte do 2032 r.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla województwa małopolskiego 2010 założono, że do 2018 roku wyeliminowanych zostanie około 60% wyrobów z azbestu. Prognozując zatem usuwanie wyrobów zawierających azbest przyjęto, że corocznie usuwanych będzie około 5 980 m², co daje przy cenach usuwania azbestu na lata 2011 - 2018 kwotę roczną 239 200 zł, a kwotę łączną na te lata około **1 674 400 zł**.

Pozostała kwota kosztów usunięcia azbestu z budynków mieszkalnych i innych niż zabudowa mieszkaniowa na lata 2019-2032 wyniesie łącznie około **1 116 000 zł**.

4.5. Dofinansowanie do usuwania wyrobów zawierających azbest

Gmina Bolesław posiada Regulamin rozdziału środków z budżetu gminy Bolesław na dofinansowanie unieszkodliwiania odpadów azbestowych zeskładowanych na terenie posesji i/lub pochodzących z wymiany lub demontażu pokryć dachowych i elewacji zawierających azbest dla mieszkańców gminy Bolesław.

W bieżącym roku wydano Uchwałę nr XLVI/309/2010 Rady Gminy Bolesław z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie *zatwierdzenia Regulaminu rozdziału środków z budżetu Gminy Bolesław na dofinansowanie unieszkodliwiania odpadów azbestowych zeskładowanych na*

terenie posesji i/lub pochodzących z wymiany lub demontażu pokryć dachowych i elewacji zawierających azbest dla mieszkańców gminy Bolesław.

Wsparcie obejmuje dofinansowanie pokrycia części kosztów unieszkodliwiania odpadów azbestowych. Dofinansowanie polega na ponoszeniu przez gminę kosztów transportu i składowania odpadów azbestowych już wcześniej zdemontowanych, powstałych przy likwidacji pokryć dachowych zawierających azbest z budynków mieszkalnych i gospodarczych. Kwota ta jest kwotą faktycznie poniesionych kosztów transportu i składowania i nie może przekroczyć 1 000,00 zł.

Usługi związane z usunięciem odpadów zawierających azbest (transport i składowanie) przeprowadza Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z Bolesławia, posiadający stosowne zezwolenia. Osoby ubiegające się o dofinansowanie powinny złożyć w Urzędzie Gminy Bolesław wniosek według wzoru określonego w zał. 1 do w/w Regulaminu.

4.6. Działalność informacyjna

Informacje dotyczące dofinansowania do usuwania wyrobów zawierających azbest, w formie Uchwały Rady Gminy Bolesław udostępniane są do publicznej wiadomości mieszkańców przedmiotowej gminy na stronie internetowej Urzędu Gminy Bolesław w Biuletynie Informacji Publicznej.

4.7. Baza azbestowa

Baza wyrobów i odpadów zawierających azbest jest narzędziem do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Dane dotyczące inwentaryzacji będących w posiadaniu osób fizycznych gromadzone są w gminach. Osoby prawne przekazują z kolei analogiczne dane bezpośrednio do marszałka. Zbiór zebranych informacji z gmin oraz tych przedkładanych marszałkowi stanowią zawartość wojewódzkiej bazy danych. Ilość wyrobów planowanych do usunięcia w danym roku kalendarzowym określa ilość przewidzianych do wytworzenia odpadów zawierających azbest, które unieszkodliwiane będą przez składowanie w danym roku.

Zebrane dane z baz wojewódzkich stanowią jeden z podstawowych elementów monitoringu realizacji zadań objętych „*Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*”.

Po przeprowadzeniu inwentaryzacji urzędy gmin (miasta) zobligowane są do umieszczenia tych danych w bazie azbestowej funkcjonującej w Ministerstwie Gospodarki, na stronie internetowej <http://www.bazaazbestowa.pl>. Zbiór informacji o wyrobach zawierających azbest dostępny jest dla osób uprawnionych, posiadających login i hasło.

Urzędy gminne muszą wprowadzić do bazy azbestowej wyłącznie informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest, których właścicielami są osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami. Jeżeli gmina posiada inwentaryzację wykonaną w programach EXCEL, WORD, CALC, WRITE lub innym arkuszu kalkulacyjnym, edytorze tekstu, pliku tekstowym czy dowolnej bazie danych to musi dokonać importu tych danych do bazy. W celu importu danych do bazy należy je zapisać wg wzoru w pliku CSV, a następnie wysłać do administratora. Import dokonywany jest jeden raz, a dalsza praca przebiega już w bazie azbestowej.

Gmina Bolesław posiada wpis do bazy azbestowej.

5. Cele i zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest

Nadrzędnym celem programu usuwania wyrobów zawierających azbest jest:

Usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław oraz minimalizacja szkodliwego oddziaływania azbestu na ludzi i środowisko

Osiągając powyższy cel wypełnione zostanie zobowiązanie, jakie Polska złożyła Unii Europejskiej, deklarując oczyszczenie terenu naszego kraju z wyrobów zawierających azbest do 2032 roku.

Dla realizacji powyższego celu do 2032 r. przewiduje się podjęcie następujących działań:

- gromadzenie przez Wójta Gminy Bolesław informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów azbestowych i przekazywanie ich do marszałka województwa poprzez umieszczenie w „bazie azbestowej”,
- aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- pozyskiwanie środków finansowania (innych niż gminne) na organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- kształtowanie właściwej postawy mieszkańców gminy w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem azbestu,
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz aktualizacji niniejszego Programu, a także urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów azbestowych,
- współpraca z mediami celem propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych i rozpowszechniania informacji o zagrożeniach powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi w ramach realizacji niniejszego Programu,
- współpraca z organami kontrolnymi tj. inspekcja sanitarna, pracy, nadzoru budowlanego, ochrony środowiska.

Dla realizacji założonego celu w latach 2010-2032 w niniejszym Programie ustalone zostały następujące zadania:

- edukacja mieszkańców, a także pracowników urzędu gminy w zakresie szkodliwości azbestu, sposobów postępowania, bezpiecznego jego usuwania oraz unieszkodliwiania,
- działalność informacyjna – współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- pozyskiwanie funduszy na realizację Programu,
- umieszczenie w „bazie azbestowej” danych dotyczących inwentaryzacji z terenu gminy Bolesław oraz bieżąca jej aktualizacja,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością osób fizycznych,
- dofinansowanie do transportu odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych i innych oraz przekazanie do unieszkodliwiania poprzez składowanie odpadów na składowisku zawierającym azbest lub w urządzeniach przewoźnych,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów innych niż zabudowa mieszkaniowa,
- aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- prowadzenie monitoringu realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji.

6. Finansowanie zadań związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest

Finansowanie zadań związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest może odbywać się przy współudziale:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej WFOŚiGW,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej NFOŚiGW,
- Fundacja EkoFundusz,
- Bank Ochrony Środowiska S.A.,
- Środki Funduszy Unii Europejskiej.

Samorząd terytorialny zmierzający do sukcesywnego usuwania wyrobów azbestowych i likwidacji skutków jego szkodliwości może starać się o dofinansowanie powyższych działań z funduszy jednostek samorządowych, środków funduszy ekologicznych oraz ze środków funduszy Unii Europejskiej. Dlatego też istotną rolą samorządu jest pozyskanie funduszy na wsparcie realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy, w szczególności dla prywatnych właścicieli obiektów, dla których usunięcie wyrobów zawierających azbest niejednokrotnie przekracza możliwości finansowe.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej WFOŚiGW w Krakowie

W ramach zadań związanych z usuwaniem azbestu udzielane są dofinansowania przedsięwzięć proekologicznych w formie nisko oprocentowanych pożyczek i dotacji, głównie inwestycyjnych, przynoszących efekt ekologiczny. Fundusz wojewódzki posiada własny program priorytetowy, określający typy zadań dofinansowania oraz zasady udzielania pożyczek i dotacji. Informacje w tym zakresie znajdują się na stronach internetowych.

Naczelnym zadaniem Wojewódzkiego Funduszu jest dofinansowanie inwestycji i innych działań na rzecz ochrony środowiska oraz takie zarządzanie posiadanymi środkami finansowymi, aby maksymalnie je pomnożyć, zapewnić ciągłość finansowania i stworzyć optymalne warunki dla realizacji idei ochrony środowiska w województwie małopolskim.

Główne zadania i kierunki działalności Funduszu wyznaczane są przez Radę Nadzorczą w przyjętym i corocznie aktualizowanym planie działalności oraz w liście przedsięwzięć priorytetowych w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki wodnej województwa małopolskiego. Fundusz stosuje jawne, obiektywizowane procedury rozpatrywania wniosków i kryteria ich oceny, ujęte w Cykl Rozpatrywania Wniosków i Wyboru Zadań. Dla każdego działania tego cyklu przewidziane są określone procedury.

Fundusz operuje zestawem formularzy dokumentów, których przygotowanie i przedstawienie jest podstawą i warunkiem podejmowania decyzji na kolejnych etapach ich rozpatrywania. Dzięki jawności i obiektywizacji procedur i kryteriów Fundusz wywiązuje się z obowiązku odpowiedzialności wobec społeczeństwa za powierzone mu publiczne pieniądze. Pozwala to również stworzyć jednakowe szanse wszystkim wnioskodawcom a także jak najoszczędniej wydawać pieniądze na ochronę środowiska.

Każdy wnioskodawca, chcący zgłosić wniosek z własnej inicjatywy, otrzymuje w Biurze Funduszu informacje o procedurach postępowania Funduszu przy rozpatrywaniu wniosków i wyborze zadań, o zasadach udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji a także wykaz priorytetów Funduszu na dany rok oraz Kartę Informacyjną Zadania, odpowiednią dla typu zadania, którego wniosek będzie dotyczył.

Fundusz stosuje kilka wersji Kart Informacyjnych dla zadań inwestycyjnych - w czterech zakresach:

- gospodarki wodno-ściekowej,
- ochrony powietrza,

- termomodernizacji,
- gospodarki odpadami.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej NFOŚiGW

Zakres działania funduszu obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym. Narodowy fundusz promuje przedsięwzięcia ochrony środowiska i należy do największych instytucji finansujących w Polsce. Celem działalności NFOŚiGW jest wspieranie inwestycji ekologicznych oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Stosowane przez NFOŚiGW dofinansowanie inwestycji ma formę pożyczki lub dotacji. Procedura ubiegania się o środki rozpoczyna się od złożenia wniosku o dofinansowanie wraz z odpowiednimi załącznikami. Załącznikiem do umowy jest m.in. harmonogram rzeczowo-finansowy. Udzielenie dofinansowania następuje na podstawie umowy cywilno-prawnej, mającej formę pisemną.

Szczegółowa lista priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planowanych do dofinansowania znajduje się na stronie internetowej: <http://www.nfosigw.gov.pl/site/>

Fundacja EkoFundusz

Powołana w 1992 roku przez Ministra Finansów, zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z tzw. ekokonwersji, czyli zamiany części zagranicznego długu Polski, wobec następujących krajów: USA, Szwajcaria, Włochy, Francja, Szwecja i Norwegia, na przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska. Finansowaniem są objęte projekty ujęte w pięciu sektorach. Sektor dotyczący gospodarki odpadami obejmuje projekty gospodarki odpadami komunalnymi oraz odpadami niebezpiecznymi. Zgodnie z przyjętymi dla tego sektora zasadami, pomoc finansowa EkoFunduszu może być udzielana na następujące typy zadań inwestycyjnych:

- 1) organizacja kompleksowych systemów zbiórki, recyklingu i zagospodarowania odpadów komunalnych obsługujących 50-250 tys. mieszkańców,
- 2) unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych,
- 3) budowa instalacji do recyklingu odpadów komunalnych i niebezpiecznych,
- 4) modernizacje technologii przemysłowych prowadzące do eliminacji powstawania odpadów niebezpiecznych (tzw. „czyste technologie”).

W zakresie działania EkoFunduszu znajdują się również projekty związane z likwidacją zagrożenia dla środowiska powodowanego wyrobami zawierającymi azbest (fabryki produkujące w przeszłości wyroby azbestowe, tereny zanieczyszczone odpadami azbestowymi, budowa składowisk odpadów azbestowych). Formą finansowania stosowaną przez EkoFundusz jest dotacja. Wysokość dotacji jest uzależniona od rodzaju projektu, które dla sektora V - „racjonalizacja gospodarki odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych” są klasyfikowane, jako innowacyjne i techniczne, oraz typu wnioskodawcy - samorządy, przedsiębiorcy, inne podmioty. Wysokość dotacji dla projektów technicznych realizowanych przez przedsiębiorców - do 30%, samorządy oraz podmioty powiązane z samorządami - w zależności od dochodu na 1 mieszkańca - od 30 do 60%, inne podmioty do 50%. Dofinansowanie może być udzielone na zadania będące w fazie realizacji, o stopniu zaawansowania w dniu złożenia wniosku nieprzekraczającym 60%. Procedura rozpatrywania i zgłaszania wniosków jest dwustopniowa. Pierwszym etapem jest Ankieta projektu. Jeśli zgłoszone w Ankiecie zadanie jest ocenione pozytywnie wnioskodawca przedkłada wniosek o przyznanie dotacji. Wnioski inwestorów o finansowanie są oceniane w EkoFunduszu pod kątem ekologicznym, technologicznym, ekonomicznym i organizacyjnym, zgodnie z przyjętymi procedurami. Uzyskanie dotacji jest uzależnione od pozytywnych wyników tych

ocen, posiadania przez inwestora wiarygodności finansowej oraz udokumentowania pełnego finansowania projektu.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank ten udziela dofinansowania w formie kredytu na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu. Przedmiotem kredytowania jest m.in.:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- wymiana powierzchni dachowych azbestowych lub elewacyjnych płyt azbestowych,
- demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych.

Kredyt przeznaczony jest dla wszystkich ubiegających się.

Środki Funduszy Unii Europejskiej

Program Operacyjny „Infrastruktura i środowisko” jest jednym z programów operacyjnych (realizowanych w latach 2007 - 2013), będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w Narodowej Strategii Spójności (NSS) celów, przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Głównym celem Programu będzie podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

MAŁOPOLSKI REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY na lata 2007 – 2013 (MRPO) to najważniejszy program finansowany ze środków europejskich w latach 2007-2013 w Małopolsce.

Celem głównym Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego jest: „tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”. Ten cel zostanie zrealizowany za pomocą celów szczegółowych oraz celów operacyjnych poszczególnych osi priorytetowych programu.

Można wyróżnić następujące cele szczegółowe programu:

- podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Małopolski – cechy te określają atrakcyjność i pozycję regionu, jako miejsca aktywności gospodarczej, co jest fundamentem ekonomicznym pomyślności i standardu życia mieszkańców województwa;
- poprawa spójności wewnętrznej regionu osiągnięta w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju – realizacja tego celu zorientowana będzie na stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia – co decyduje o spójności regionu jako bezpiecznym i przyjaznym miejscu zamieszkania i pobytu a w konsekwencji o jego konkurencyjności;
- rozwój potencjału instytucjonalnego podmiotów z terenu Małopolski – jest to niezbędny instrument osiągnięcia pozytywnych zmian w regionie mający na celu wzmocnienie zdolności absorpcji środków MRPO.

Cel ten będzie osiągnięty w szczególności poprzez inwestycje infrastrukturalne wzmacniające konkurencyjność, wspieranie innowacyjności i społeczeństwa informacyjnego oraz poprawę stanu środowiska naturalnego i kulturowego w Małopolsce.

W ramach tego programu wyznaczono 8 osi priorytetowych, które zostały podzielone na działania. W ramach osi priorytetowej 7 - Infrastruktura ochrony środowiska finansowane są inwestycje z dziedziny gospodarki odpadami – priorytet 7.3.

Działania związane z priorytetem 7.3 muszą być zgodne z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami i muszą dotyczyć, systemu gospodarki odpadami komunalnymi obsługującego do 150 tys. mieszkańców. Należą do nich m. in.:

1. Budowa i rozbudowa sortowni odpadów.
2. Budowa i rozbudowa kompostowni odpadów.
3. Budowa stacji demontażu odpadów wielkogabarytowych.
4. Budowa instalacji do mechaniczno-biologicznego przekształcania odpadów.
5. Rozbudowa i modernizacja istniejących składowisk odpadów komunalnych.
6. Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych.
7. Organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów.
8. Organizacja gminnych punktów zbiórki odpadów niebezpiecznych.
9. Realizacja gminnych i powiatowych programów usuwania azbestu jako dokumentów odrębnych lub stanowiących część planów gospodarki odpadami.
10. Likwidacja dzikich wysypisk i mogilników.

W ramach realizacji wyżej wymienionych projektów będzie możliwość korzystania z cross-financingu (działania promocyjne i edukacja ekologiczna). Minimalna kwota wsparcia wynosi: 500 000 PLN, a maksymalna kwota wsparcia: 5 000 000 PLN.

Funkcję Instytucji Zarządzającej (IZ) Małopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2007 – 2013 pełni Zarząd Województwa Małopolskiego. Zgodnie z regulaminem wewnętrznym uchwalonym przez Zarząd Województwa obowiązki IZ pełnią jednostki organizacyjne w ramach Urzędu Marszałkowskiego. Funkcje zarządcze pełni Departament Polityki Regionalnej, natomiast funkcje wdrożeniowe pełnione są przez Departament Funduszy Europejskich.

Potencjalni beneficjenci pomocy w ramach MRPO, to m.in.:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.
- Jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną.
- Administracja rządowa.
- Parki narodowe i krajobrazowe.
- Zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia.
- Przedsiębiorcy to jest:
 - a. spółki prawa handlowego niedziałające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia,
 - b. podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada gmina lub powiat, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy,
 - c. podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska,
 - d. podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.

7. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji Programu

Wyznaczone zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest należy prowadzić według harmonogramu, przedstawionego w tab. 5. W harmonogramie tym uwzględniono rodzaj poszczególnych zadań i okres ich realizacji, a także szacunkowe koszty realizacji zadań.

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU
GMINY BOLESŁAW NA LATA 2010-2032

Tabela 5. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji programu na lata 2010-2018

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Szacunkowe koszty w tys. PLN	Jednostki realizujące	Źródła finansowania
1.	Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest	2014, 2018	10 [za jedną aktualizację]	UG Bolesław	Budżet gminy
2.	Monitoring realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest i okresowe raportowanie	2010-2018	8	UG Bolesław	Budżet gminy
3.	Wdrożenie „bazy azbestowej” i umieszczenie w niej danych z inwentaryzacji wyrobów azbestowych	2010	-	UG Bolesław	Budżet gminy
4.	Aktualizacja danych w bazie azbestowej oraz przekazywanie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania zgodnie z obowiązującymi przepisami	2010-2018 (co roku)	-	UG Bolesław	Budżet gminy
5.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, współpraca z lokalnymi mediami	2010-2018	30	UG Bolesław	Budżet gminy
6.	Szkolenie pracowników Urzędu gminy Bolesław	2010-2018	10	UG Bolesław	Budżet gminy
7.	Pozyskiwanie funduszy na realizację Programu usuwania azbestu z terenu gminy Bolesław	2010-2018	20	UG Bolesław	Budżet gminy WFOŚiGW Ministerstwo Gospodarki Inne fundusze
8.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością osób fizycznych	2010-2018	1 790,795	Właściciel nieruchomości	Środki własne, Inne fundusze
9.	Dofinansowanie do transportu odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych i innych oraz przekazanie do unieszkodliwiania poprzez składowanie odpadów na składowisku zawierającym azbest lub w urządzeniach przewoźnych	2010-2018	do 1 [za jeden transport i składowanie]	UG Bolesław	Budżet gminy
10.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów innych niż zabudowa mieszkaniowa	2010-2018	17,848	Właściciel nieruchomości	Środki własne WFOŚiGW Ministerstwo Gospodarki

8. Sposób monitoringu programu

Program usuwania wyrobów zawierających azbest podlega aktualizacji. Dokument ten powinien zawierać dane o wyrobach azbestowych i miejscu ich wykorzystywania. Właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, powinien przysyłać inwentaryzację wyrobów azbestowych Wójtowi Gminy i corocznie ją aktualizować w terminie do 31 stycznia każdego roku kalendarzowego. Aktualizacja ta powinna zawierać także informacje wynikające ze sporządzenia przez powyższe podmioty oceny stanu wyrobów azbestowych, w zależności od stopnia pilności działań naprawczych tj. po 1 roku lub po 5 latach. Lista zaproponowanych wskaźników monitoringu, przedstawiona w tab. 6 powinna być przedmiotem aktualizacji, co do ich liczby i rodzajów, w zależności od danych zebranych podczas realizacji niniejszego Programu.

Tabela 6. Wskaźniki monitoringu Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Bolesławia (Źródło: opracowanie własne)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
1.	Ilość nieruchomości, budynków, budowli, obiektów, urządzeń i instalacji z wyrobami azbestowymi	szt.
2.	Ilość wyrobów azbestowych znajdujących się w nieruchomościach, budynkach, budowlach, obiektach, urządzeniach i instalacjach	m ² lub Mg
3.	Stopień pilności działań naprawczych	
	I	%
	II	%
	III	%
4.	Ilość wytworzonych odpadów azbestowych poprzez usunięcie wyrobów zawierających azbest	Mg
5.	Ilość odpadów azbestowych przekazanych na składowiska	Mg
6.	Ilość odpadów azbestowych unieszkodliwianych w urządzeniach przewoźnych	Mg
7.	Ilość pracowników Urzędu Gminy przeszkolonych z zagadnień dotyczących azbestu	szt.
8.	Ilość szkół biorących udział w konkursach ekologicznych z tematyki azbestu	szt.
9.	Liczba podejmowanych inicjatyw dotyczących problematyki azbestu przez Urząd Gminy Bolesław oraz mieszkańców	szt.

Ponadto dane z inwentaryzacji wyrobów azbestowych przekazywane Wójtowi przez właścicieli nieruchomości powinny być także na bieżąco aktualizowane przez Urząd Gminy w bazie azbestowej.

9. Podsumowanie

Niebezpieczeństwo emisji włókien azbestu do środowiska pojawia się dopiero na skutek nieprawidłowego użytkowania wyrobów azbestowych, natomiast nie jest szkodliwa sama obecność tych wyrobów w nieruchomościach, budynkach, budowlach, obiektach, urządzeniach i instalacjach.

Celem Programu jest usunięcie i unieszkodliwienie do 2032 r. wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław oraz minimalizacja szkodliwego oddziaływania azbestu na ludzi i środowisko.

Z dotychczasowych działań na terenie gminy Bolesław wykonano:

- inwentaryzację azbestu w 2010 r., która wykazała, że na obiektach znajduje się około 767 Mg wyrobów zawierających azbest,
- opracowano Regulamin dofinansowania do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, który jest zatwierdzany corocznie,
- na stronie internetowej Urzędu Gminy Bolesław podano do publicznej wiadomości informacje o dofinansowaniu do usuwania azbestu dla mieszkańców gminy.

Dla zrealizowania głównego celu, jakim jest usunięcie wyrobów zawierających azbest do 2032 r. z terenu gminy należy zintensyfikować działania w kierunku pozyskiwania środków na dalsze usuwanie tych wyrobów oraz rozszerzać działalność informacyjną na temat szkodliwości azbestu.

W latach 2010-2032 istnieje konieczność zlikwidowania 70 430 m² wyrobów zawierających azbest, które będą usuwane z budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej w ilości:

- budynki mieszkalne około 69 735 m²,
- budynki inne niż zabudowa mieszkaniowa 695 m².

Dla realizacji założonego celu w latach 2010-2032 w niniejszym Programie ustalone zostały następujące zadania:

- edukacja mieszkańców, a także pracowników urzędu gminy w zakresie szkodliwości azbestu, sposobów postępowania, bezpiecznego jego usuwania oraz unieszkodliwiania,
- działalność informacyjna – współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- pozyskiwanie funduszy na realizację Programu,
- umieszczenie w „bazie azbestowej” danych dotyczących inwentaryzacji z terenu gminy Bolesław oraz bieżąca jej aktualizacja,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów będących własnością osób fizycznych,
- dofinansowanie do transportu odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych i innych oraz przekazanie do unieszkodliwiania poprzez składowanie odpadów na składowisku zawierającym azbest lub w urządzeniach przewoźnych,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów innych niż zabudowa mieszkaniowa,
- aktualizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- prowadzenie monitoringu realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji.

Wdrożenie do praktyki gospodarczej założeń „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Bolesław” stwarza szansę prawidłowego postępowania z odpadami zawierającymi azbest dlatego, że program ten zakłada dofinansowanie do usuwania wyrobów azbestowych oraz zaangażowanie w proces jego realizacji samorządów lokalnych ze wskazaniem jednoznacznej odpowiedzialności za poszczególne zadania w programie.

Istotne jest zastosowanie się właścicieli, zarządców i użytkowników nieruchomości do obowiązku informowania o miejscu lokalizacji wyrobów, a także prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów azbestowych oraz przekazywania powyższych danych właściwym jednostkom. Umożliwi to skuteczne podjęcie działań przez jednostki samorządowe mających na celu pomoc właścicielom, zarządcom i użytkownikom nieruchomości w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu.

Ponadto upowszechnienie niniejszego programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości ekologicznej społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu.

10. Literatura

1. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Warszawa, 2010 r.
2. Krajowy planu gospodarki odpadami 2010”, M. P. z 2006 r. Nr 90, poz. 946 i 947.
3. Projekt z dnia 30 lipca 2010 r. „Krajowego planu gospodarki odpadami 2014”, Warszawa, 2010 r.
4. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego 2010, Kraków, 2007 r.
5. Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami powiatu olkuskiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2014.
6. Ministerstwo Gospodarki, Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych, Warszawa, 2008 r.
7. Ministerstwo Gospodarki, Finansowanie usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych w latach 2009-2013, Warszawa 2009 r.
8. Inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Bolesław, Bolesław, 2010 r.
9. Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Bolesław na lata 2010 – 2013, Bolesław, 2010 r.
10. Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Bolesław na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 - 2017, Bolesław, 2010 r.
11. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Siewierz, Siewierz, 2009 r.

11. Załączniki

Załącznik 1 - Wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących azbestu wg „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”

Ustawy:

1. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251, z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.).

9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1495).

Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573, z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217).
4. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231).
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późn. zm.).
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896).
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.).
9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109).
10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645, z późn. zm.).
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbecie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603).
12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674).
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.).
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595).

15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876 oraz z 2008 r. Nr 200, poz. 1235).
16. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649).
17. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 lipca 2004 r. w sprawie ograniczeń, zakazów lub warunków produkcji, obrotu lub stosowania substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz zawierających je produktów (Dz. U. Nr 168, poz. 1762, z późn. zm.).
18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553, z późn. zm.).
19. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).
20. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 sierpnia 2007 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów na składowiska podziemne (Dz. U. Nr 163, poz. 1156).
21. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 października 2007 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane nieselektywnie na składowiskach podziemnych (Dz. U. Nr 209, poz. 1514).
22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
23. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055).
24. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003 r. Nr 1, poz. 12).
25. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858).
26. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 oraz z 2009 r. Nr 39, poz. 320).
27. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620, z późn. zm.).
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347).
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935).
30. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 260, poz. 2181).
31. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213).

32. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356).
33. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy stuŝących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686).
34. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769).
35. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291).
36. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033).
37. Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 667).
38. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.).
39. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986).
40. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.).
41. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126).
42. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571).

Powyższe ustawy, rozporządzenia i Program dostępne są na stronach internetowych odpowiednich ministerstw oraz na stronie <http://isip.sejm.gov.pl/index.html>.

Dyrektywy i decyzje

Poniższe dyrektywy i decyzje dostępne są na stronie <http://eur-lex.europa.eu/pl/index.html>.

1. Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27).
2. Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich

odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 3, str. 317).

Zmieniające dyrektywę Rady 76/769:

- *Dyrektywa Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowująca po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu o stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 207 z 6.08.1999, s. 18, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 24, str. 193).*
- *Dyrektywa Rady 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. zmieniająca po raz piąty dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 263 z 24.09.1983, str. 33; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 7, str. 118).*
- *Dyrektywa Rady 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. zmieniająca po raz siódmy (azbest) dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1985, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 86).*
- *Dyrektywa Komisji 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. dostosowująca do postępu załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 363 z 31.12.1991, str. 36; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 11, str. 13).*

3. *Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 264).*

Zmieniające dyrektywę Rady 83/477:

- *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. zmieniająca dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97, z 15.04.2003, str. 48; ; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 312).*
- *Dyrektywa Rady 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. zmieniająca dyrektywę 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 206 z 29.07.1991, str. 16; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 415).*
- *Dyrektywa Rady 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych przy pracy (czternasta dyrektywa szczegółowa*

w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG (Dz. Urz. WE L 131 z 5.05.1998, str. 11, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 3, str. 279).

4. Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269).
5. Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349).
6. Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 377 z 21.12.1991, str. 20, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 2, str. 78).
7. Dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósmą szczegółową dyrektywą w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz.5, t. 2, str. 71).
8. Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz. Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213).
9. Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35).
10. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228).
11. Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz. Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz. Urz. WE L 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314).
12. Dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE) (Dz. Urz. WE L 37 z 13.02.2003, str. 24, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 359).
13. Dyrektywa 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L114 z 27.4.2006, str. 9).
14. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1).
15. Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również

dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. WE L 396, z 30.12.2006, str. 1 oraz sprostowanie w Dz. Urz. WE L 136, z 29.05.2007, str. 3).